

TERORU NEFRETLE KINIYORUZ

Kasım ayı içerisinde İstanbul'da yapılan terörist saldırıları nefretle kınıyoruz.

Yüzyıllarca bir arada barış içinde yaşayan farklı dil, din ve kültürlerdeki sivil halka yönelik bu saldırılan insanlığa karşı işlenmiş suçlar olarak değerlendiriyoruz.

Tüm ulusumuza başsağlığı, yaralılara acil şifalar diliyoruz. •

**Maden Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu**

KARAMAN/ERMENEK'TE GRIZU PATLAMASI

Karaman/Ermenek'te bir özel firma tarafından çalıştırılan yeraltı kömür ocağında 22 Kasım 2003 tarihinde bir grizu patlaması meydana gelmiştir. Patlama sonucu, 10 maden işçisi yaşamını yitirmiş, işçilerin cansız bedenleri günlerce sonra göçükten çıkarılabilmektedir.

Kazadan sonra, Odamız tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve aşağıdaki bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Yaklaşık 4 ay önce 7 maden işçisinin yaşamını yitirdiği Erzurum'un Aşkale İlçesi'ndeki maden ocağı gibi, Ermenek'teki kömür ocağının işletmesi de rödovans (kiralama) ile özel bir firmaya verilmiştir.

2) Ermenek'e 20 kilometre mesafedeki söz konusu kömür ocağındaki üretim faaliyetleri 2002 yılında başlamış, 1,5 yıldan uzun bir süre devam etmiştir.

3) Kazanın olduğu kömür ocağı da, yine Erzurum Aşkale'deki ocak gibi, koşulları itibarıyla ülkemizin en zorlu üretim yerlerinden birisidir. Kömür üretimi yüzeyden yaklaşık 350 metre derinde yapılmakta olup, üretim yapılan noktalara yaklaşık 30 derece eğimli yeraltı yollarından ulaşılabilir. Üretim, 20-25 derece eğimli kömür tabakalarından yapılmak-

ta, yanıcı ve patlayıcı gazlan ihtiva eden ocakta yüksek grizu riski bulunmaktadır.

4) Bu düzeyde risk içeren söz konusu ocakta, üretimin sorunsuz yapılabilmesi; birikim, deneyim ve uzmanlık olmaksızın mümkün değildir. Ancak, Aşkale'de olduğu gibi, bu ocakta da deneyimsiz ve eğitimsiz teknik eleman ve işçilerin son derece düşük ücretlerle çalıştırıldığı belirlenmiştir.

5) Deneyimsiz ve eğitimsiz personel istihdamı hatalı işletmecilik yapılmasına, emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınmamasına neden olmuştur. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin asgari kurallara bile uyulmadığı anlaşılan ocakta, kaza kaçınılmaz hale gelmiştir.

6) Ülkemizin en güç çalışma koşullarına sahip üretim yerlerinden biri olan söz konusu ocakta, çalışmaya başladığından itibaren ne Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ne de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından herhangi bir denetimin yapılmadığı anlaşılmıştır.

7) İşin sahibi kuruluş, işi verdiği firmanın, kazanın oluşmaması için gereken önlemleri zamanında almasını sağlayamamış, fenni nezaretçilik müessesesi

pek çok kere olduğu gibi bu olayda da sorunları çözememiştir.

Yukarıda belirlendiği gibi, söz konusu acı olayda ilgili tarafların belli oranlarda kusuru bulunmaktadır. Ancak, daha önce vuku bulan pek çok kaza gibi, bu olayın da birinci derecede sahibi ve sorumlusu, madencilik sektörü kendisine emanet edilen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve bu Bakanlığın konu ile ilgili birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü olmalıdır.

Ancak, madencilik sektörüne ilgisiz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi Maden İşleri Genel Müdürlüğü, kendisine yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi verilmiş olmasına rağmen, her iki kazada da, öncesinde herhangi bir denetim yapmadığı gibi, kazalardan sonra olay yerlerine de uğramamıştır. Söz konusu kurum, yasa ile görevlendirilmiş olmasına karşın, madencilik sektöründeki iş kazalarına ilişkin sorumluluğu bir türlü üstlenmemekte, gereken planlama, örgütlenme, yönlendirme, koordinasyon, izleme ve denetleme görevlerini yıllardır yapmamaktadır. Maden

İşleri Genel Müdürlüğü bu ağır yükü taşıyamamakta, görevini yerine getirememektedir.

Gerçekte, madencilik sektörünün sahibi (!) Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün, yasa ile kendisine verilen, ancak yerine getiremediği görevleri, sadece "iş güvenliği ve işçi sağlığı" konusu ile sınırlı kalmaktadır: Maden İşleri Genel Müdürlüğü, ruhsatları vermekte, ancak ne ruhsat alınırken verilen projeleri gereği gibi inceleyebilmekte, ne de bu projelerin akıbetini takip edebilmektedir. Madenlerin aranması ya da üretiminin teşviki ile ilgili bir çalışması bulunmamaktadır. Çevre ya da kaynak koruma amaçlı etkin bir izleme sistemi yoktur. Esaslarını tesbit ettiği herhangi bir madencilik politikası metni mevcut değildir. Ne

ülke ve dünya madencilik faaliyetlerini takip etmekte, ne de herhangi bir envanter çalışması yapmaktadır.

Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün mevcut yapısı, madencilik sektörünün pek çok sorununu çözemediği gibi, bu sektördeki iş kazalarını da önlemeye yeterli değildir.

Maden Mühendisleri Odası, Aşkale kömür ocağında kazaya ilişkin olarak da yapmış olduğu aşağıdaki tesbit ve önerilerini kamuoyu ile tekrar paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık,

uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanılmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de dar-madağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin reddedilerek, madencilik

üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

Türkiye'nin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, devletin küçültülmesi ve kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ülke sorunlarının çözülebileceği söyleminin madencilik sektörüne yansımaları, "kamu madencilik kuruluşlarının kapatılması, özelleştirilmesi, rödovans ile devredilmesi ya da en azından kamu kuruluşlarının yapmakta olduğu işlerin özel şirketlere gördürülmesi" şeklinde olmuştur. Ancak bu güne kadar, madencilik sektöründe özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan rödovans ve

GÜNDEM

benzeri çalışmaların hiçbirisinden olumlu bir sonuç alınamamış, madencilik sektörü giderek küçülmüş, buna karşın sektördeki iş kazaları artmıştır.

2) Madencilik sektörünün hiçbir sorununu çözemeyen, tersine kendi varlığı madencilik sektörüne engel haline gelmiş olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün mevcut yapısı ciddiyetle sorgulanmalı, bu birim madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Söz konusu birimin personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından kesinlikle yetersizdir. Sektördeki kamu kuruluşlarında deneyimlerinden yararlanılabilecek yeterli kadrolar mevcuttur. Hiçbir şekilde rasyonel olmayan ve politik tercihlerin belirlediği istihdam biçimi acilen terk edilmeli, görevler işin uzmanlarına bırakılmalıdır.

İşyerinin güvenliğine yönelik sorumluluğu, işçi sendikalarının de paylaşması gerekmektedir. Bu yönde bir denetim ile işçilerin eğitim ve sağlıklarına ilişkin etkin çalışmalar, sendikaların birincil görevleri arasında yerlerini almalıdır.

İşyerlerinde çalışan mühendislerin, görevlerini, meslek ahlakı ilkelerinden sapmadan, yaptıkları işin insan yaşamı bakımından taşıdığı yüksek risklerin bilincinde olarak yapmaları gerekmektedir.

3) Üzerinde önemle durduğumuz, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan teknik eleman istihdamının önemi, artan kazalar ile her seferinde bir kez daha ve acı bir şekilde gündeme gelmiştir. Yürürlükte olan yasal mevzuata göre sürdürülen "fenni nezaretçi" uygulaması yürümemekte, pratikte önemli sorunlara neden olmaktadır. Söz konusu nezaretçi sisteminde, her nezaretçi Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve maden sahalarına ayda sadece 2 kez gitmesi yeterli sayılmaktadır. Bu durum, iş güvenliği bakımından sorunlara neden olduğu gibi, maden sahalarındaki üretimin verimsizliğine de yol açmaktadır.

Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda maden mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır. Bu husus, mevcut Maden Kanunu'nda yapılmak istenen değişiklikler ile daha da geriye götürülmekte, teknik eleman istihdamı ya da eğitim gibi hususların birer

maliyet unsuru olarak görülmesi sonucu, işletmelerde "emanet maden mühendisi istihdamı" gibi son derece akıl dışı noktalara getirilmek istenmektedir.

Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar her şeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmelidir. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş deneyimli teknik eleman ve işgücü varlığı önemlidir. Sektördeki teknik eleman istihdamının süratle artırılması, iş güvenliği ve genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir.

Madencilik sektörü, içerdiği riskler nedeniyle diğer sektörlerle nazaran özellik arz etmektedir. Bu sektördeki denetimin, dünyadaki uygulamalarda da olduğu gibi, mutlaka maden mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir.

4) Rödovans uygulaması, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun birçok hükmüne aykırı uygulamalar içermekte olup, uygulamada önemli sorunlara neden olmaktadır. Çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşları tarafından uygulanmaya çalışılan bu sistem ile; deneyim ve uzmanlık bakımından yetersiz firmalara madencilik üretimleri verilmekte, böylelikle hem maden kaynaklarımızın uygun olmayan üretim yöntemleriyle heba edilmesine, hem de çok sayıda ölümlü iş kazasına neden olunmaktadır.

Yine, son derece düşük ücretlerle kaçak ve sendikasızsız işçi çalıştırmaya müsait olan rödovans sisteminde çeteleşme ve cevher kaçakçılığı da söz konusu olup, kamu kuruluşları ve yöneticileri sıklıkla kendilerini çetelerle karşı karşıya bulmaktadır. Yıllardır sürmekte olan rödovans uygulamasından vazgeçilmesi ve kamu kurumlarındaki mevcut potansiyellerin doğru planlamalar ve akılcı yönetim ile ülke kalkınmasına yönelik harekete geçirilmesinde ülkemiz adına büyük yarar bulunmaktadır.

Ermenek'te meydana gelen olayda yaşamını yitirenlerin yakınlarına başsağlığı diliyor, acılarını paylaşıyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, acilen gereken önlemleri almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız. •

**Maden Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu**